

versie november2015

Werkwijze SWV PO Noord-Kennemerland

Werken aan overzicht, inzicht en uitzicht
voor kinderen met extra onderwijsbehoeften

Deel 1:

Stappen, procedures en routes

Werkwijze SWV PO Noord-Kennemerland

Werken aan overzicht, inzicht en uitzicht
voor kinderen met extra onderwijsbehoeften

Deel 1:

Stappen, procedures en routes

Leeswijzer

Dit is een beschrijving van de werkwijze van SWV PO Noord-Kennemerland. Dit eerste deel beschrijft:

- De niveaus van ondersteuning
- De inbedding van het groeidocument in het handelingsgericht werken
- De werkwijze van het multidisciplinair overleg
- Drie routes

Deel 2: [Handleiding groeidocument](#) bevat de handleiding met concrete aanwijzingen voor het groeidocument.

Deze beschrijving van de werkwijze is bestemd voor de leerkrachten, intern begeleiders en zorgcoördinatoren van alle scholen in ons samenwerkingsverband.

Inhoudsopgave

Inleiding	pag. 4
1. Niveaus van ondersteuning	pag. 5
2. Inbedding groeidocument in cyclisch handelingsgericht werken	pag. 8
2.1 Groepsbespreking	
2.2 Leerlingbespreking	
2.3 Multidisciplinair overleg (MDO)	
3. De werkwijze van het multidisciplinair overleg (MDO)	pag. 12
3.1 Aanmelding en voorbereiding MDO	
3.2 MDO: het overleg zelf	
3.3 De werkwijze toegepast voor een groep leerlingen	
4. Drie routes	pag. 15

Inleiding

SWV PO Noord-Kennemerland staat voor het recht van elk kind op goed onderwijs. Onderwijsprofessionals, medewerkers jeugdhulp, kinderen en ouders benutten en versterken elkaars talenten. Samen werken we aan overzicht, inzicht en uitzicht voor kinderen met extra onderwijsbehoeften.

De basisscholen en scholen voor speciaal (basis)onderwijs in Noord-Kennemerland werken samen in 8 werkgebieden. De 15 betrokken schoolbesturen zorgen samen voor een dekkend onderwijsaanbod. Belangrijke partners zijn jeugdhulp en de gemeenten. We werken vanuit de kernwaarden: samenwerkend, transparant, professioneel en flexibel.

Vakmanschap van de leerkracht

Passend onderwijs en goede leerlingenzorg zijn gebaat bij een optimistische en pedagogische manier van denken over kinderen. Wij richten ons op mogelijkheden van kinderen. Wezenlijke instrumenten daarbij zijn het vakmanschap van de leerkracht en een goede samenwerking met ouders.

Stappen, procedures en routes

Deze beschrijving van de werkwijze (deel 1) geeft intern begeleiders en leerkrachten inzicht in de stappen, procedures en routes die we hanteren. Deel 2 bevat de concrete handleiding om het groeidocument in te vullen.

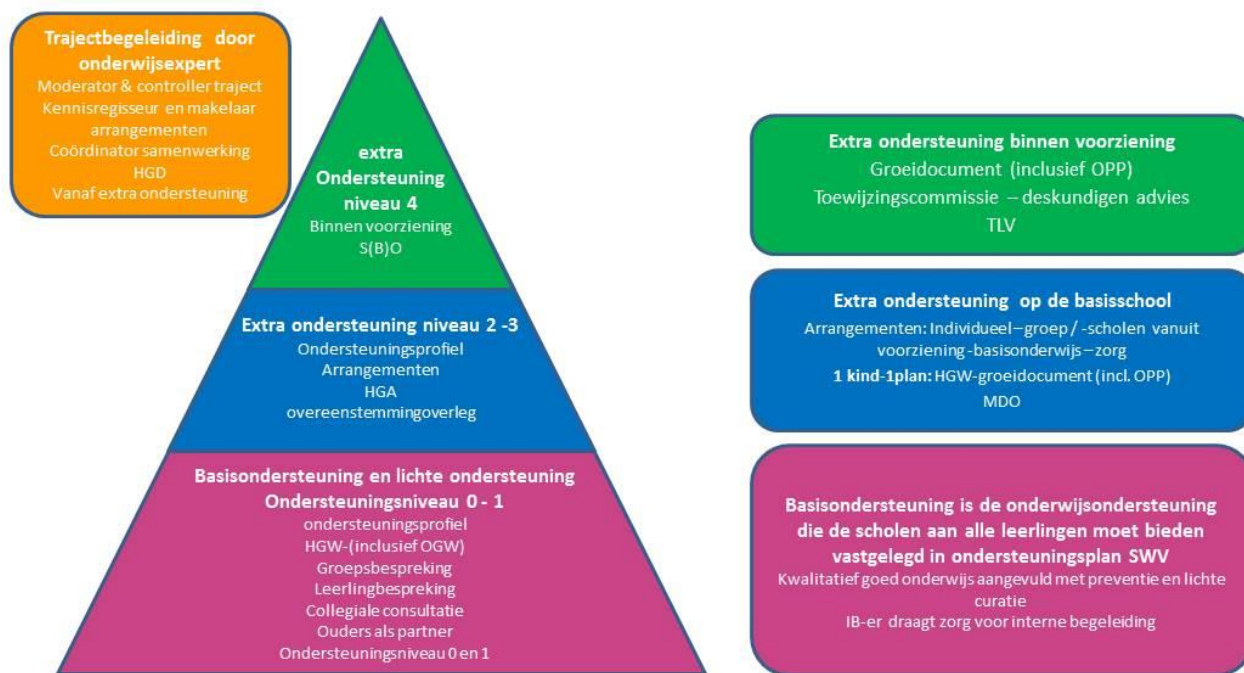
Contact met de onderwijsexpert

Vragen over de stappen en procedures? Neem contact op met de onderwijsexpert van het werkgebied.

1. Niveaus van ondersteuning

In het samenwerkingsverband onderscheiden we de vier niveaus van ondersteuning.

Een kind krijgt de ondersteuning die passend is: zo licht als mogelijk en zo zwaar als nodig. We evalueren periodiek of een kind nog de juiste ondersteuning krijgt. Is er meer of juist minder nodig? Dan passen we het ondersteuningsniveau aan.

De niveaus van ondersteuning. De trajectbegeleiding/onderwijsexpert is betrokken bij het blauwe en groene vlak.

Ondersteuningsniveau 0: basisondersteuning

De leerling ontwikkelt en floreert goed bij het onderwijs dat de leerkracht/school biedt. Tijdens de groepsbespreking worden geen zorgen geconstateerd over de brede ontwikkeling en situatie rondom het kind. De leerkracht voelt zich competent in het tegemoet komen aan de onderwijsbehoefte van de leerling en heeft voldoende aan de ondersteuning die geboden wordt via de collegiale consultatie en groepsbespreking.

Ondersteuningsteam: kind – ouders – leerkracht

Het ondersteuningsteam voert overleg dat is gericht op overeenstemming.

Ondersteuningsniveau 1: lichte ondersteuning als onderdeel van de basisondersteuning

Er is zorg geconstateerd door de leerkracht of ouder of leerling of intern begeleider. Er zijn bijvoorbeeld zorgen over de cognitieve ontwikkeling, de lichamelijke en/of de sociaal-emotionele ontwikkeling of over de relatie met leerkracht, groep, school, ouder of gezin. De leerling komt daarom in de leerlingbespreking. Op basis van een brede analyse wordt er een plan opgesteld en

geëvalueerd. **De school kan ervoor kiezen het groeidocument (deel A en B) te gebruiken als handig hulpmiddel bij de brede analyse.**

De school volgt de PDSA-cyclus¹. Dus een leerling wordt altijd een tweede keer besproken in de leerlingbespreking. Ook als het goed gaat. Dan kan er namelijk bepaald worden welke aanpak op welke wijze tot het succes heeft bijgedragen. Dit is belangrijk voor het behoud en het vieren van een goede aanpak voor die leerling. Blijkt uit de onderwijsbehoeften dat de basisondersteuning onvoldoende is? Dan wordt opgeschaald naar ondersteuningsniveau 2.

Ondersteuningsteam: (kind)– ouders – leerkracht – intern begeleider

Het ondersteuningsteam is tijdens de leerlingbespreking gericht op overeenstemming vanuit gelijkwaardig partnerschap.

Ondersteuningsniveau 2: extra ondersteuning binnen de school, gericht op preventie en vroegtijdig handelen

De extra ondersteuning bestaat uit een kortdurend arrangement binnen de eigen school, ter versterking van de lichte ondersteuning. Dit ondersteuningsniveau valt onder de verantwoordelijkheid van de school, die hiertoe de onderwijsexpert van het samenwerkingsverband inschakelt. **Het groeidocument is leidraad voor de analyse, het plan en het overeenstemmingsgesprek.** Ook voor deze fase geldt dat er altijd een nieuw overleg gepland wordt voor evaluatie: de PDSA-cyclus wordt toegepast.

*Ondersteuningsteam: (kind) – ouders – leerkracht – intern begeleider –
Onderwijsexpert – eventueel jeugdhulp – eventueel leerkracht school met speciale deskundigheid*

Het ondersteuningsteam kan tijdelijk worden aangevuld met de deskundigheid die nodig is. Het ondersteuningsteam voert overleg dat is gericht op overeenstemming.

Ondersteuningsniveau 3: extra ondersteuning door externen

Om aan de extra ondersteuningsbehoefte te voldoen, is het nodig dat de school gebruikmaakt van een arrangement van – bijvoorbeeld – een andere basisschool, het SWV of een S(B)O, of dat de school extra ondersteuning inkoop. De ondersteuning kan plaatsvinden binnen de eigen school, buiten de eigen school of op een andere school in het samenwerkingsverband. Ook in deze fase is de onderwijsexpert de trajectbegeleider die de benodigde deskundigheid organiseert. Ook hier wordt de PDSA-cyclus toegepast. **Het groeidocument wordt volledig ingevuld, behalve het gedeelte TLV (toelaatbaarheidsverklaring).**

Ondersteuningsteam: (kind) – ouders – leerkracht – intern begeleider – onderwijsexpert – eventueel jeugdhulp – externe deskundige – eventueel intern begeleider van andere school

Het ondersteuningsteam voert multidisciplinair overleg, gericht op overeenstemming.

¹ PDSA-cyclus: Plan - Do - Study - Act; Study geeft aan dat evaluatie en reflectie een voortdurend proces is.

Ondersteuningsniveau 4: speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs, S(B)O

Uit de onderwijsbehoeften en ondersteuningsbehoeften blijkt dat het benodigde arrangement alleen geboden kan worden door het S(B)O. Dit kan zijn voor een korte of langere periode. Voordat toewijzing kan plaatsvinden, wordt het ondersteuningsteam opgeschaald met medewerkers van de mogelijk ontvangende voorziening. **Het groeidocument wordt volledig ingevuld. De onderwijsexpert brengt het met bijlagen in bij de toewijzingscommissie.** Periodiek wordt geëvalueerd of S(B)O nog steeds het best past bij de onderwijsbehoeften van het kind.

Ondersteuningsteam: (kind) – ouders – leerkracht – intern begeleider – onderwijsexpert – eventueel jeugdhulp – vertegenwoordiger S(B)O

Het ondersteuningsteam voert multidisciplinair overleg, gericht op overeenstemming.

2. Inbedding groeidocument in cyclisch handelingsgericht werken

Het samenwerkingsverband investeert vooral in handelingsgericht onderzoek in de klas: ontdekken hoe het kind leert, terwijl je met het kind aan het werk bent. En dat vervolgens vastleggen, zodat ook anderen profiteren van de inzichten.

Groepsbesprekingen, leerlingbesprekingen en het multidisciplinair overleg vormen samen de motor van het handelingsgericht werken en arrangeren. Alle betrokken partijen leveren hun bijdrage, en de inzichten en afspraken worden vastgelegd in het groeidocument. Het groeidocument is ingebed in het cyclisch handelingsgericht werken in de school. Samen werken we aan overzicht, inzicht en uitzicht voor kinderen met extra onderwijsbehoeften.

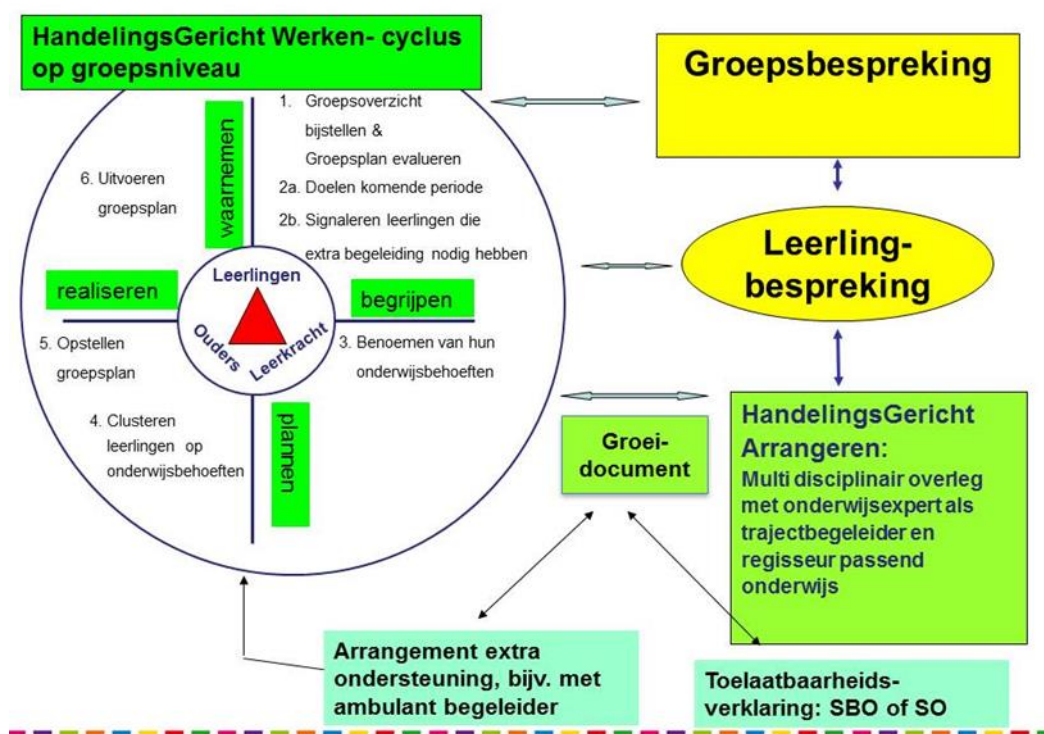
Groeidocument

Het groeidocument is een werkdocument dat de school en leerkracht praktische handvatten biedt om een leerling effectief te ondersteunen. Het is geschikt om te communiceren en samen te werken met:

- leerling en ouders
- speciaal basisonderwijs, speciaal onderwijs en voortgezet (speciaal) onderwijs
- externe partners zoals jeugdhulp of zorg

Hieronder volgt een beschrijving van de manier waarop het groeidocument is ingebed in het cyclisch handelingsgericht werken. Deel 2 'Handleiding groeidocument' bevat concrete aanwijzingen voor het invullen van het groeidocument.

De cyclus handelingsgericht werken en de inbedding van het groeidocument

2.1 Ondersteuningsniveau 0: groepsbespreking

Binnen de basisondersteuning voert de leerkracht de cyclus handelingsgericht werken uit. Elke cyclus (minimaal twee keer per schooljaar) wordt afgerond met een groepsbespreking. Daarin evalueren de leerkracht en intern begeleider of de doelen uit het groepsplan bereikt zijn. Aan de hand van actuele groepsoverzichten analyseren ze de groei en (leer)ontwikkeling van de groep leerlingen. Indien nodig besluiten ze in het groepsplan het basisaanbod voor een leerling te intensiveren: verlengde instructie, extra verwerking, extra leertijd en/of specifieke pedagogische maatregelen.

Groeidocument

Wordt niet ingevuld.

Aanwezig bij de groepsbespreking

Leerkracht en intern begeleider.

2.2 Ondersteuningsniveau 1: leerlingbespreking

Blijkt in de groepsbespreking dat de leerling herhaald onvoldoende heeft geprofiteerd van de intensivering van het basisaanbod of van de genomen pedagogische maatregelen? Dan wordt de leerling in nauw overleg met de ouders aangemeld voor de leerlingbespreking van het interne ondersteuningsteam van school. Dit team bestaat uit de leerkracht en intern begeleider, aangevuld met de ouders.

Bij een leerling die wordt aangemeld voor de leerlingbespreking is vaak sprake van onvoldoende groei in de leerontwikkeling of hardnekkige gedrags-, sociaal-emotionele en/of werkhoudingsproblemen.

In de leerlingbespreking analyseert het ondersteuningsteam wat de specifieke onderwijsbehoefte van de leerling zijn (*begrijpen*) en hoe de leerkracht daar op een haalbare wijze aan tegemoet kan komen (*plannen*). In de regel wordt eerst bekeken welke extra interventies binnen het groepsplan nog mogelijk zijn. Het is belangrijk de leerling en de ouders actief te betrekken bij alle stappen die gezet worden.

Groeidocument

De school kan ervoor kiezen onderdeel A en B van het groeidocument in te vullen.

Aanwezig bij de leerlingbespreking

Leerkracht, intern begeleider, ouders (en leerling).

2.3 Ondersteuningsniveau 2, 3 en 4: multidisciplinair overleg (MDO)

Een leerling wordt aangemeld voor het MDO als:

- in de leerlingbespreking is geconstateerd dat de afgesproken interventies onvoldoende of geen resultaat gehad hebben;
- de school bij aanmelding inschat dat de nieuwe leerling ondersteuningsbehoefte heeft die buiten de basis- en lichte ondersteuning vallen;
- de situatie van de leerling dusdanig ingrijpend veranderd is, dat een leerling ondersteuningsbehoefte heeft die de mogelijkheden van de school te boven gaan.

Aanmelding voor het MDO betekent dat de ondersteuning wordt opgeschaald naar ondersteuningsniveau 2. De school schakelt de onderwijsexpert van het werkgebied in. Indien relevant is ook een zorgexpert uit het CJG, de jeugdzorg of de jeugdhulpverlening aanwezig bij het MDO.

Groeidocument

Voorafgaand aan het MDO vult de school deel A en B in – in overleg met en na toestemming van de ouders. Deel A en B zijn vervolgens de leidraad om tijdens het MDO te bepalen:

- wat er precies speelt en wat de vraag is
- wat de specifieke ondersteuningsbehoefte zijn van de leerling, van de leerkracht, van de school en van de ouders
- welke vervolgstappen gezet gaan worden

Deel C van het groeidocument biedt daar ruimte voor. Afhankelijk van de vervolgstap worden deel D, E of F van het groeidocument verder ingevuld op basis van de bevindingen tijdens het MDO. Zie hiervoor het groeidocument en deel 2 'Handleiding groeidocument'.

Aanwezig bij het MDO

Leerkracht, intern begeleider, ouders, onderwijsexpert (eventueel externe deskundigen en zorgexperts).

Evaluatie in het MDO

Cyclisch wordt geëvalueerd wat de resultaten zijn en of de doelen die bepaald zijn ook daadwerkelijk bereikt zijn. Is in deel D van het groeidocument een ontwikkelingsperspectief (OPP) voor de leerling opgesteld? Dan wordt in het groei-document *halfjaarlijks* geëvalueerd of de geplande vaardigheidsgroei en de doelen behaald zijn, of de aanpak gewerkt heeft, en of de leerling nog op koers zit qua uitstroomperspectief. Indien van toepassing worden ook de resultaten van het arrangement extra ondersteuning geëvalueerd (deel E). Tijdens de evaluatie wordt ook altijd gekeken of het ondersteuningsniveau nog passend is: kan er misschien lichtere ondersteuning geboden worden aan de leerling? In dat geval is het van belang zorg te dragen voor een goede overgang naar het lagere ondersteuningsniveau.

Op basis van de evaluatie kan worden besloten:

- de ondersteuning op het huidige niveau voort te zetten (en te actualiseren)
- de ondersteuning naar een hoger niveau op te schalen
- de ondersteuning naar een lager niveau terug te schalen
- de ondersteuning af te sluiten

Het verdient aanbeveling altijd verbinding te blijven zoeken met het groepsplan (zie de cyclus HGW). Dan behoudt de leerling de mogelijkheid om samen met andere leerlingen te leren en is de instructie- en leertijd hoger dan in een geheel eigen programma. Onderzoek dus hoe de leerling op zoveel mogelijk onderdelen mee kan blijven doen binnen de groep.

3. De werkwijze van het multidisciplinair overleg (MDO)

Dit hoofdstuk beschrijft de gang van zaken rond het MDO van aanmelding en voorbereiding (3.1) tot het overleg zelf (3.2). Paragraaf 3.3 beschrijft hoe het groeidocument wordt ingevuld voor een groep leerlingen die in het MDO wordt besproken.

3.1 Aanmelding en voorbereiding MDO

Vanuit de leerlingbespreking wordt de leerling aangemeld voor het MDO (zie hoofdstuk 2). In bepaalde gevallen kan ook de jeugdhulp/CJG een kind aanmelden voor het MDO. Dat kan gebeuren als de gezins- en thuissituatie het functioneren van het kind op school beïnvloedt.

Onderwijsexpert inschakelen

De school schakelt bij een aanmelding MDO de onderwijsexpert van het eigen werkgebied in. Deze fungeert als trajectbegeleider en kennisregisseur, is competent in handelingsgericht werken en arrangeren, kent de mogelijkheden en kan de verschillende routes ontsluiten. De onderwijsexpert bewaakt de kwaliteit van het groeidocument, de samenwerking en de overeenstemming. De onderwijsexpert monitort het traject en schakelt de benodigde expertise en deskundigheid in (samen met de zorgexpert van jeugdhulp). Als trajectbegeleider is de onderwijsexpert verantwoordelijk voor de communicatie tussen de school/ouders en het samenwerkingsverband.

Afspraak maken voor het MDO

Na aanmelding neemt de onderwijsexpert contact op met de intern begeleider van school en maakt een afspraak voor het MDO. Ze stemmen de voorbereiding af: wie doet wat, wanneer, hoe en waarom? De intern begeleider nodigt daarna de leerkracht en de ouders uit voor het MDO.

MDO voorbereiden met de ouders

De aanmelding voor het MDO dient zorgvuldig met de ouders besproken te worden. Als de ouders reeds bij de leerlingbespreking aanwezig geweest zijn, is dit voor hen géén verrassing en zijn zij betrokken geweest bij het besluit hun kind aan te melden voor het MDO.

Ouders ondertekenen een formulier (zie bijlage in deel 2 'Handleiding groeidocument') waarin zij toestemming geven voor het opvragen van informatie door school, voor het bespreken van hun kind in het MDO en, indien van toepassing, voor het verstrekken van informatie door jeugdhulp-aanbieders aan school.

Verstrek aan de ouders informatie over het doel en de opzet van het MDO en hoe zij zich hierop kunnen voorbereiden.

Deel A en B van het groeidocument invullen

Ter voorbereiding op het MDO vult de school altijd deel A en B van het groeidocument in. Hiertoe gaat de school in gesprek met de ouders.

Het verdient aanbeveling ook in gesprek te gaan met het kind. Dat levert vaak waardevolle informatie op. Kinderen kunnen vaak goed aangeven waar ze goed in zijn, wat ze moeilijk vinden, wat ze willen leren en waar ze hulp bij nodig hebben. Deel 2 'Handleiding groeidocument' bevat

als bijlage een formulier dat een kind zelf invult. Het ingevulde formulier is een goed uitgangspunt voor een gesprek met het kind.

3.2 MDO: het overleg zelf

Doel van het (eerste) MDO is van *overzicht tot inzicht* en van *inzicht tot uitzicht* te komen:

- a) Wat is het *integratieve beeld*: wat is er in essentie aan de hand? Hoe komt het dat de situatie zo is? Wat is de vraag van de leerling, de ouders of de leerkracht/school? wat is er nodig?
- b) Wat zijn de specifieke *ondersteuningsbehoeften* van de leerling, van de leerkracht, van de school en van de ouders?
- c) Welke *vervolgstappen* worden gezet om aan deze ondersteuningsbehoeften tegemoet te komen?

In het MDO worden hierover besluiten genomen en deze worden ingevuld in deel C van het groeidocument.

Gesprekspunten

In grote lijnen komen de volgende gesprekspunten aan bod in het (eerste) MDO:

1. **Vaststellen** doel, vragen en verwachtingen van het MDO (zie deel A van het groeidocument)
2. **Overzicht** over *stimulerende en belemmerende factoren* (zie deel B van het groeidocument). Ga hier tijdens het MDO niet te diep op in. Stel, indien nodig, verhelderende vragen over wat in deel B ingevuld staat. Bescherm je tegen een te negatief of pessimistisch beeld door ook aandacht te besteden aan de positieve aspecten en hoe je die effectief kunt benutten.
3. **Inzicht**: wat is er aan de hand? Hoe komt het dat de situatie zo is? Wat is de vraag van de leerling, de ouders en de leerkracht/school? Doel is de situatie *begrijpen*, zodat we tot een adequate aanpak kunnen komen. Vaak is er een wisselwerking van factoren. Voorkom 'child blaming', 'parent blaming' of 'school blaming'. Door eenzijdig de oorzaak bij het kind te leggen, blijft het onderwijs buiten schot, terwijl daar een deel van de oplossing ligt. Suggestie: Tijdens het MDO kun je de wisselwerking tussen factoren visualiseren op een flap.
4. **Is er genoeg inzicht?** Weten we genoeg om de ondersteuningsbehoeften van de leerling, leerkracht, school en ouders doelgericht te bepalen? Zo nee, welke vragen hebben we nog? Is een observatie, een gesprek of onderzoek nodig om deze vragen te beantwoorden? Zo ja, maak hierover afspraken en bepaal de onderzoeksvragen. Bespreek de uitkomsten in het MDO.
5. **Uitzicht**: wat betekent de integratieve analyse voor de doelen? En aan welke ondersteuningsbehoeften moeten we tegemoet komen om deze doelen te bereiken?
6. **Uitzicht**: wat zijn de besluiten en afspraken over de vervolgstappen? Zie deel C3 van het groeidocument. Belangrijk is dat hierover *overeenstemming* is tussen alle aanwezige partners.

7. **Resumé:** Schets kort welke besluiten genomen zijn en welke stappen gezet gaan worden. Spreek af *wanneer* het MDO weer bijeenkomt om de voortgang te bespreken en te evalueren.
8. **Evaluatie:** Blik samen kort terug op het MDO. Zijn de doelen (zie punt 1) bereikt? Kunnen we concreet aan de slag? Hoe hebben we het MDO ervaren?

Leerling, leerkracht én ouders komen aan bod

Het MDO is vaak eenzijdig gericht op de leerling. Het is belangrijk dat ook de ondersteuningsbehoeften van de leerkracht en ouders voldoende aan de orde komen. Wat hebben zij nodig om ervoor te zorgen dat de leerling zich optimaal ontwikkelt?

Handelingsgericht karakter

Het is essentieel dat het MDO een handelingsgericht karakter heeft: wie gaat doel-gericht wat doen, op welke wijze? Zoek met elkaar naar realistische en haalbare oplossingen. De aanwezigheid van de leerkracht is essentieel, want die voert de afspraken straks uit. Zorg dat de ouders tijdens het MDO ruimte hebben voor inbreng en dat niet 'langs hen heen' gesproken wordt.

Gericht op overeenstemming

Alle besprekingen van het MDO zijn gericht op het bereiken van overeenstemming tussen alle betrokken partners.

Verslag van het MDO: deel C

Deel C van het groeidocument wordt *tijdens* het MDO ingevuld. Dit is meteen het verslag van de bespreking. Door alle relevante informatie op te nemen in één document voorkomen we herhaling en overlap. Ook daarna functioneert het groeidocument als verslag van alle MDO's.

Dossiervorming

De ouders en school ondertekenen dat zij akkoord zijn met de conclusies en besluiten in deel C. Na het akkoord van de ouders ontvangen school, de onderwijsexpert, andere betrokken deskundigen en de ouders een kopie van het groeidocument. Het wordt bewaard in het leerlingendossier van school.

De ib'er en de onderwijsexpert zien erop toe dat de afspraken daadwerkelijk worden uitgevoerd.

3.3 De werkwijze toegepast voor een groepje leerlingen in school

De werkwijze kan met enige aanpassingen ook worden toegepast op een *groepje* leerlingen. In het MDO wordt dan het groepje leerlingen besproken.

Deel A en B van het groeidocument worden dan vooraf ingevuld voor het groepje. Kijk in deel B vooral ook naar de stimulerende en belemmerende factoren in de onderwijsleersituatie.

Tijdens het MDO wordt aan de hand van deel C een analyse gemaakt voor het *groepje* leerlingen. Deze kan eventueel leiden tot een aanvraag van kortdurende ondersteuning van de leerkracht of een aanvraag van een arrangement extra ondersteuning voor dit groepje leerlingen (zie deel E).

4. Drie routes

In het samenwerkingsverband zijn drie routes mogelijk: de route voor een individuele leerling of groepje leerlingen van dezelfde school, de route voor een groep leerlingen van meerdere scholen, en de route voor innovatieprojecten in het passend onderwijs.

Hieronder worden de drie routes stapsgewijs weergegeven. Route 1 is een samenvatting van de vorige hoofdstukken.

Route 1:

De route voor een individuele leerling of een groep leerlingen van dezelfde school.

Stap	Actie	Door
1	De cyclus HGW is herhaald doorlopen, maar met onvoldoende resultaat. In de leerlingbespreking is in overleg met de ouders besloten de leerling aan te melden voor het MDO.	ib'er
2	De ib'er schakelt de onderwijsexpert (OE) van het eigen werkgebied in en bespreekt de situatie. Zij maken gezamenlijke werkafspraken.	ib'er OE
3	De ib'er plant in overleg met de onderwijsexpert een MDO. Minimaal met ouders, leerkracht, ib'er en onderwijsexpert.	ib'er en OE
3a	Ouders wordt gevraagd het toestemmingsformulier in te vullen, zodat info opgevraagd kan worden en de leerling in het MDO besproken mag worden. Ouders ondertekenen hier ook voor de te volgen procedure.	ib'er ouders
4	Leerkracht en ib'er vullen samen deel A en B van het groeidocument in – eventueel in overleg met de ouders. Alléén als het een relevante aanvulling is, worden actuele groepsoverzichten, plannen, uitdraai LVS en verslag van de leerlingbespreking als bijlagen toegevoegd. Indien van toepassing wordt relevante info opgevraagd bij externe instanties.	Leerkracht + ib'er
4a	Ouders worden door de ib'er uitgenodigd voor het MDO. Ouders ontvangen info over het MDO. De ib'er vult samen met de ouders onderdelen uit het groeidocument in. Indien van toepassing worden ook externe partners uit de jeugdzorg uitgenodigd voor het MDO.	ib'er
4b	Alle deelnemers aan het MDO ontvangen het groei-document, met de eventuele bijlagen. De ib'er draagt er zorg voor dat het groeidocument correct is ingevuld.	ib'er
5	Het MDO wordt gevoerd met het groeidocument als gespreksleidraad. Tijdens het MDO wordt deel C ingevuld. Als eerst nog onderzoek, observatie of een gesprek nodig is om de ondersteuningsbehoeften te bepalen, wordt dit in het MDO gepland. In het MDO worden de vragen voor het onderzoek of de	ib'er OE

	<p>observatie vastgesteld. In het MDO wordt het besluit genomen één van de vervolgstappen te zetten. Zie deel groeidocument deel C3. Er wordt afgesproken wanneer de evaluatie van de ondernomen acties in het MDO plaatsvindt.</p>	
5a	<p>Afhankelijk van de vervolgstap wordt in het MDO deel D ingevuld. Voor een aanvraag van een arrangement extra ondersteuning wordt in het MDO deel E van het groeidocument ingevuld. Voor een aanvraag TLV SBO of SO* wordt in het MDO deel F ingevuld.</p>	
6	<p>De school zorgt dat het groeidocument helder en correct is ingevuld. De intern begeleider maakt samen met de onderwijsexpert de eventuele calculaties voor ureninzet ambulant begeleider en kosten (zie deel E).</p>	ib'er OE
6a	<p>Ouders en school ondertekenen dat zij akkoord zijn met de conclusies uit het MDO en de verdere stappen die gezet gaan worden.</p>	ouders
7	<p>De onderwijsexpert dient het groeidocument in bij het team van onderwijsexperts en de directeur van het samenwerkingsverband, zodat het wordt geregistreerd. Vervolgens onderneemt de onderwijsexpert actie voor de inzet van kortdurende ondersteuning, een arrangement extra ondersteuning of een TLV SBO of SO*.</p>	OE SWV
8	<p>Het samenwerkingsverband boekt het benodigde bedrag met factuur over naar het schoolbestuur van de betreffende school. Het samenwerkingsverband verwerkt het groeidocument ten behoeve van de rapportages.</p>	SWV
9	<p>De ib'er en onderwijsexpert plannen samen cyclisch een MDO voor evaluatie. In het groeidocument wordt de evaluatie verwerkt. Indien van toepassing kan worden besloten de extra ondersteuning op het huidige niveau voort te zetten, naar een hoger niveau op te schalen, naar een lager niveau terug te schalen of de ondersteuning af te sluiten. Financiële middelen worden alleen ingezet wanneer dat nodig is voor het versterken van de onderwijsleersituatie van de leerling. Als dat niet meer nodig is, wordt de inzet van deze middelen beëindigd. De ouders en school ondertekenen de evaluatie en de vervolgsafspraken die gemaakt zijn.</p>	ib'er leerkracht ouders OE

*Aanvullende stappen bij TLV SBO of SO: route naar ondersteuningsniveau 4

1. De onderwijsexpert beoordeelt het volledig ingevulde groeidocument.
2. Na de beoordeling geeft de onderwijsexpert het groeidocument binnen een week terug aan de school, inclusief de eigen bevindingen en verbeter suggesties. Bij goedkeuring legt de onderwijsexpert het groeidocument voor aan de toewijzingscommissie.
3. De toewijzingscommissie beoordeelt de noodzaak van toewijzing. Waar nodig vraagt de commissie de onderwijsexpert en de school om toelichting. Deze wordt opgenomen in het groeidocument. Het complete document wordt binnen twee weken beoordeeld. De toewijzingscommissie bestaat uit de algemeen directeur en de coördinator extra ondersteuning van het samenwerkingsverband, de onderwijsexpert, een onafhankelijk orthopedagoog en een tweede deskundige..
4. De coördinator stelt de toelaatbaarheidsverklaring (TLV) op en voegt deze toe aan het groeidocument. Dit gebeurt op de dag van het toewijzingsoverleg. De TLV bevat:
  - de handtekening van de algemeen directeur van het samenwerkingsverband
  - de duur van de toelaatbaarheid
  - het type voorziening waar de leerling wordt toegelaten
  - bekostigingscategorieBinnen twee werkdagen worden de onderwijsexpert, de school en de voorziening geïnformeerd. De commissie geeft de onderwijsexpert en de school een toekomstgerichte reactie op het proces. De school van het kind informeert de ouders op dezelfde dag, en begeleidt het kind, de ouders, de leerkracht en de voorziening totdat het kind geplaatst is.
5. Ouders (school) kunnen bezwaar aantekenen tegen de TLV. Dit wordt behandeld conform de Algemene wet bestuursrecht.
6. Bij de uitvoering van het arrangement zorgen de beide scholen voor een naadloze overdracht, met het groeidocument als hulpmiddel. De uitvoering begint ten minste drie weken na toewijzing.
7. Beide scholen evalueren volgens de planning in het groeidocument. Zie stap 9 in route 1. Bij terugschaling van SO naar SBO of naar ondersteuningsniveau 3 of 2 wordt opnieuw de route TLV gevolgd. De onderwijsexpert zet de juiste acties in gang. De toewijzingscommissie besluit tot eventuele terugschaling. De toewijzingscommissie bepaalt niet alleen de hoogte van de categorie maar ook de duur van de TLV. De commissie bepaalt dit op basis van het groeidocument. Wanneer de commissie verwacht dat het ondersteuningsniveau of de aard van het arrangement, dus het passende onderwijs, kan veranderen dan zal de commissie de duur van de TLV daarop aan laten sluiten.

Terugschaling van ondersteuningsniveau 4 naar basisschool – ondersteuningsniveau 3-2-1

Belangrijk is dat we voor kinderen doen wat nodig is zo lang dat nodig is. Dit betekent ook dat we goed blijven nagaan of het passende onderwijs voor een kind nog wel passend is. Is de voorziening nog wel de passende plek? Kan het passende onderwijs ook geboden worden op de

basisschool met of zonder een aanvullend arrangement? Wanneer uit de evaluaties met ouders en de S(B)O-school blijkt dat het kind begeleid kan overstappen naar de basisschool dan neemt de school contact op met de onderwijsexpert SO/SBO van het samenwerkingsverband. De onderstaande route wordt dan gevolgd.

Stap	Actie	Door
1	Op basis van evaluatie blijkt dat de ontwikkeling van het kind dusdanig verloopt dat de leerling naar het basisonderwijs kan. In overleg met ouders en leerling wordt besloten de leerling aan te melden voor het MDO.	ib'er
2	De ib'er schakelt de onderwijsexpert (OE) van het SO/SBO in en bespreekt de situatie. Zij maken gezamenlijke werkafspraken.	ib'er OE
3	De ib'er plant in overleg met de onderwijsexpert SO/SBO een MDO. Minimaal met ouders, leerkracht, ib'er en onderwijsexpert.	ib'er en OE
4	Leerkracht en ib'er vullen waar nodig het groeidocument aan met actuele informatie – eventueel in overleg met de ouders. Alléén als het een relevante aanvulling is, worden actuele groepsoverzichten, plannen, uitdraai LVS en verslag van de leerlingbespreking als bijlagen toegevoegd. Indien van toepassing wordt relevante info opgevraagd bij externe instanties. Ouders worden door de ib'er uitgenodigd. Ouders ontvangen info over het MDO. De ib'er vult samen met de ouders onderdelen uit het groeidocument in. De onderwijsexpert SO/SBO informeert met toestemming van ouders de onderwijsexpert van het werkgebied waar het kind woont of de school waar de keuze op gevallen is.	Leerkracht + ib'er OE
4a	Ouders worden door de ib'er uitgenodigd voor het MDO. Indien er al een basisschool bekend is die het passende onderwijs zou kunnen bieden voor het kind wordt deze uitgenodigd voor het MDO. Wanneer een passende basisschool nog niet bepaald kan worden zal op een later tijdstip nog een MDO georganiseerd worden waar de ontvangende basisschool bij aanwezig is. Dit is cruciaal om overstap voor de leerling succesvol te laten verlopen. Indien van toepassing worden ook externe partners uit de jeugdzorg uitgenodigd voor het MDO. De OE SO/SBO helpt i.s.m. de OE van het werkgebied waar het kind woont, bij het vinden van een passende basisschool.	ib'er OE
4b	Alle deelnemers aan het MDO ontvangen het groeidocument, met de eventuele bijlagen. De ib'er draagt er zorg voor dat het groeidocument correct is ingevuld.	ib'er
5	Het MDO wordt gevoerd met het groeidocument als gespreksleidraad. Tijdens het MDO wordt het groeidocument	ib'er OE

	<p>aangevuld. .</p> <p>Als blijkt dat eerst nog onderzoek, observatie of een gesprek nodig is om de ondersteuningsbehoeften te bepalen, wordt dit in het MDO gepland. In het MDO worden de vragen voor het onderzoek of de observatie vastgesteld.</p> <p>Er wordt afgesproken wanneer de evaluatie van de ondernomen acties in het MDO plaatsvindt.</p>	
5a	In het MDO deel D, E en F ingevuld.	Ib'er OE
6	De school zorgt dat het groeidocument helder en correct is aangevuld. De intern begeleider maakt samen met de onderwijsexpert SO/SBO de eventuele calculaties voor ureninzet en kosten (ambulant)begeleider, die het traject terugplaatsing begeleidt. (zie deel E).	ib'er OE
6a	Ouders en school ondertekenen dat zij akkoord zijn met de conclusies uit het MDO en de verdere stappen die gezet gaan worden.	ouders
7	<p>De onderwijsexpert SO/SBO dient het groeidocument in bij het team van onderwijsexperts en de directeur van het samenwerkingsverband, zodat het wordt geregistreerd. Vervolgens onderneemt de onderwijsexpert actie voor de inzet van kortdurende ondersteuning, een arrangement extra ondersteuning. informeert de toewijzingscommissie de beëindiging TLV van SBO of SO.</p> <p>De weging om een leerling van voorziening naar basisschool te plaatsen, dient zorgvuldig af gewogen te worden en een begeleide overgang is wenselijk. De OE zorgt samen met beide scholen en de ouders ervoor dat de terugplaatsing van het kind in de basisschool succesvol verloopt.</p>	OE SWV
8	<p>Het samenwerkingsverband boekt het benodigde bedrag met factuur over naar het schoolbestuur van de betreffende school.</p> <p>Het samenwerkingsverband verwerkt het groeidocument ten behoeve van de trimester rapportages.</p> <p>TLV beëindiging wordt geregistreerd en verwerkt bij DUO</p>	SWV SO/SBO school
9	<p>De ib'er en OE SO/SBO en OE werkgebied plannen samen cyclisch een MDO voor evaluatie. In het groeidocument wordt de evaluatie verwerkt. Indien van toepassing kan worden besloten de extra ondersteuning op het huidige niveau voort te zetten, naar een lager niveau terug te schalen of de ondersteuning af te sluiten.</p> <p>Voor kinderen die van S(B)O naar de basisschool zijn gegaan wordt verhoging van ondersteuningsniveau naar 4 voorkomen door een zorgvuldige weging vooraf.</p> <p>Financiële middelen worden alleen ingezet wanneer dat nodig is voor het versterken van de onderwijsleersituatie van de leerling.</p>	ib'er leerkracht ouders OE

	<p>Als dat niet meer nodig is, wordt de inzet van deze middelen beëindigd.</p> <p>De OE SO/SBO draagt de casus over aan de OE van de basisschool.</p> <p>De ouders en school ondertekenen de evaluatie en de vervolgspraken die gemaakt zijn.</p>	
--	---	--

Aanwezig bij het MDO

Bij het MDO zijn altijd aanwezig: de leerkracht, de intern begeleider, de ouders en de onderwijsexpert. Indien nodig kan een deskundige uit de jeugdzorg uitgenodigd worden.

Tijdsplanning

Afhankelijk van ieders inspanning is het streven dat binnen 4 weken stap 1 t/m 8 gezet zijn. Daarvoor is van belang dat intern begeleider en onderwijsexpert nauw met elkaar samenwerken en hun werkzaamheden goed plannen. Het MDO is effectief en handelingsgericht. Soms zijn er twee MDO's nodig om tot een goede analyse te komen en om de vervolgstappen goed te onderbouwen. Zorg dan dat deze snel achter elkaar plaatsvinden. Bij hoge urgentie streven we ernaar de tijdsduur in te korten.

Route 2

Extra ondersteuning voor een groep leerlingen met eenzelfde type specifieke onderwijsbehoeften op *meerdere* scholen binnen het werkgebied.

Stap 1:

Scholen uit het werkgebied hebben zorg over een groep leerlingen met gelijke specifieke onderwijsbehoeften die de basis- of lichte ondersteuning van de scholen te boven gaan.

Stap 2:

De scholen uit het werkgebied en hun onderwijsexpert analyseren en bespreken in welke mate een gezamenlijk aanpak voor deze groep van meerwaarde is. Het groeidocument wordt als gespreksleidraad gebruikt en de gezamenlijke bevindingen worden erin vastgelegd. Bepaald wordt de gezamenlijke aanpak, eventuele inzet van ambulant begeleider en/of kosten.

Stap 3:

De onderwijsexpert dient het groeidocument in bij het team van onderwijsexperts en de directeur van het samenwerkingsverband, zodat het wordt geregistreerd.

Stap 4:

Het samenwerkingsverband boekt het benodigde bedrag met factuur over naar het schoolbestuur van een vooraf bepaalde verantwoordelijke school. In de factuur wordt duidelijk aangegeven: het doel, werkgebied en nummer groeidocument.

Het samenwerkingsverband verwerkt het groeidocument ten behoeve van de rapportages.

Stap 5:

Datum: 11 november 2015

Onderwerp: Groeidocument – deel 1: stappen, procedures en routeplanner

Auteur: Samenwerkingsverband PO Noord-Kennemerland

De scholen en onderwijsexpert evalueren en monitoren cyclisch, stellen bij of ronden af waar en wanneer nodig en leggen dit vast in het groeidocument.

In route 2 kan het groeidocument goed als gespreksleidraad gebruikt worden. Aspecten uit het groeidocument zijn gebruikt voor het document voor route 2 'Aanvraag extra ondersteuning groep'. Dit document is als bijlage opgenomen in deel 2 'Handleiding groeidocument'.

Route 3

Het samenwerkingsverband stimuleert innovatie van het passend onderwijs. In een werkgebied kan blijken dat er onderwijsbehoeften zijn, waarvoor een compleet nieuwe aanpak de beste oplossing is. Een innovatieproject passend onderwijs leidt tot een nieuwe werkwijze die aansluit op de specifieke vraag in het werkgebied.

Stap 1:

In het werkgebied wordt een behoefte geconstateerd voor een innovatie van passend onderwijs en er worden concrete afspraken gemaakt die zorgen voor een heldere vraagstelling en plan van aanpak met kostencalculatie.

Stap 2:

In overleg met de onderwijsexpert stelt een projectverantwoordelijke een groeps-groeidocument op.

Stap 3:

De onderwijsexpert dient het groeidocument in bij het team van onderwijsexperts en de directeur van het samenwerkingsverband, zodat het wordt geregistreerd.

Stap 4:

Het samenwerkingsverband boekt het benodigde bedrag met factuur over naar het schoolbestuur van een vooraf bepaalde verantwoordelijke school. In de factuur worden duidelijk het doel, het werkgebied en het nummer van het groeidocument aangegeven.
Het samenwerkingsverband verwerkt het groeidocument ten behoeve van de rapportages.

Stap 5:

Het werkgebied en onderwijsexpert evalueren en monitoren cyclisch, stellen bij of ronden af waar en wanneer nodig en leggen dit vast in het groeidocument.

Duurzame oplossingen

Deze routes zijn bedoeld om passend onderwijs gezamenlijk vorm te geven. Samen kunnen we elkaar versterken, zodat we duurzame oplossingen creëren.

Ieder draagt vanuit zijn eigen perspectief bij wat nodig is om met elkaar de totale situatie te verbeteren voor het kind. Zodat elk kind later kan zeggen: 'Ik ben trots op wat ik heb geleerd en op wat ik leer. Ik ben trots op de keuzes die ik heb gemaakt en op de keuzes die ik maak.' En zodat de leerkrachten, intern begeleiders, werkgebieden en ouders hetzelfde zeggen.

Samen werken we aan overzicht, inzicht en uitzicht voor kinderen met extra onderwijsbehoeften.